

LUNDS
UNIVERSITET

Sociologiska Institutionen
Avdelningen för Socialantropologi

I liminalitetens skugga - kvinnors resa in, genom och ut ur prostitution

Författare: Amanda Rönn

Handledare: Sara Kauko

Examinator: Tova Højdestrand

Kursbeteckning: SANK03

Termin: VT24

Abstract

The law regarding sexwork in Sweden was enforced in 1999, where sexwork is lawful but buying sex is not. Due to the fact that the law is grounded on a radical feminist standpoint, it has led sexworkers to societally be seen as victims of diverse forms of violence, including sexual and has led sexworkers to find themselves in difficult situations. This thesis focuses on the different life stages prostitutes go through. It aims to research how sexual trauma influences women's entry into prostitution, as well as the difficulties women have to process their trauma due to a negative self-image and lacking formal and social support. The thesis also investigates what support women need throughout the different stages they go through during the process of leaving behind their lives as sex workers and how their self image changes throughout that process. Lastly, this study also inquires into women's perceived marginality towards the "normal" society due to their role as a prostitute. I have conducted six interviews with social workers, one police officer and two women with their own experiences of prostitution. I have used two theories to analyse my data, the process of role exit and liminality.

Keywords: socialantropologi, prostitution, liminalitet, stödinsatser, trauma

Innehållsförteckning

Abstract	i
Innehållsförteckning	ii
1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
2. Tidigare forskning	3
2.1 Vägen in i prostitution.....	3
2.1.1 Sexuella trauman.....	4
2.1.2 Fattigdom.....	5
2.2 Livet i prostitution.....	5
2.2.1 Samsjuklighet.....	5
2.2.2 Det svenska samhällets påverkan på kvinnors identitet.....	7
2.3 Vägen ut ur prostitution.....	7
2.3.1 Stödinsatsernas hjälp.....	7
2.3.2 Individuella drivkrafter.....	8
2.4 Livet efter prostitution.....	9
2.4.1 Att leva i ett ingenmansland.....	9
2.4.2 Att bearbeta sina erfarenheter i prostitution.....	10
3. Teoretiska ramverk	10
3.1 The process of role exit.....	10
3.2 Liminalitet.....	12
4. Metod	13
4.1 Urval och avgränsningar.....	13
4.2 Val av metod.....	14
4.3 Semistrukturerade intervjuer.....	14
4.4 Reflexivitet.....	15
4.5 Etiska överväganden.....	16
5. Presentation av respondenter	17
5.1 Sexuellt trauma, våld och dess påverkan på kvinnors samsjuklighet, självbild och identitet	18
5.2 Stödinsatsernas hjälp i olika stadier	21
5.2.1 Första tvivel och sökandet efter andra alternativ.....	22
5.2.2 Vändpunkten.....	25
5.2.3 Sökandet efter en ny roll och plats i samhället.....	26
5.3 Det svenska samhällets påverkan	28
5.4 Att leva i ett ingenmansland	30
5.5 Förbättringar	32
6. Sammanfattning och slutsatser	33

1. Inledning

Östergren (2006, 167) påstår att det finns två extremer i hur prostituerade kvinnor blir porträtterade i Sverige. Den ena extremen är den lustfyllda nymfomanen som porträtteras som den lyckliga horan. Den andra är den drogade kvinnan med hemsk barndom, som är styrd av en hallick och som konstant blir utsatt för övergrepp och våld. Östergren säger att sanningen om prostitution består av båda dessa extremer och allt det som rymmer sig där emellan. För att få en sanningsenlig bild av hur prostitution faktiskt ser ut i Sverige måste man ha en förståelse för att alla prostituerade kvinnors berättelser skiljer sig åt.

I och med sexköpslagen som infördes 1999 skedde det en diskursförändring kring prostitution. Östergren och Dodillet (2011) menar att lagen introducerades av feminister som såg prostitution som mäns våld mot kvinnor och prostitution ansågs vara en form av ojämnlighet mellan man och kvinna, där kvinnan blir utnyttjad och fysiskt och psykiskt skadad av att sälja sex. Idag är det här den dominerande diskursen kring hur samhället ser på prostitution i Sverige och majoriteten av prostitution sker mellan man och kvinna, där mannen köper kvinnan.

Tidigare forskning har visat att bland svenska prostituerade kvinnor är sexuella trauman den största bidragande faktorn till kvinnors ingång i prostitution. Jag har därför lagt stor tyngd på den påverkan sexuella trauman har haft på ens självbild, samt den negativa och våldsamma viktimeringscykeln svenska prostituerade kvinnor tenderar att hamna i. Jag vill vara tydlig med att alla kvinnor som blir utsatta för sexuella trauman inte hamnar i prostitution och alla kvinnor som befinner sig i prostitution inte upplever sexuellt våld. Eftersom jag skriver om prostitution ur en svensk kontext och följt den dominanta diskursen kring prostitution i Sverige är jag medveten om att min uppsats har mer fokus på den radikalfeministiska synvinkeln samt den negativa sidan av prostitution. Därför faller många röster och åsikter kring prostitution bort. De röster som faller bort är de kvinnor som befinner sig i prostitution och mår bra av det, då de inte söker formellt stöd i samma utsträckning och därför är det ovanligt för socialarbetare att komma i kontakt med dessa kvinnor. Det är inte heller många kvinnor, som inte mår dåligt av att sälja sex, som öppet pratar om det, och det har därför varit lättare att komma i kontakt med kvinnor som har upplevt den negativa sidan av prostitution.

I min uppsats fokuserar jag på hur prostituerade kvinnor hamnar i prostitution, deras väg ut ur prostitution samt vilket statligt stöd som finns tillgängligt för denna målgrupp under en exit-process. Genom att fokusera på detta hoppas jag att jag kan fylla kunskapsluckor kring prostitution genom att porträttera hur kvinnor med erfarenhet i prostitution faktiskt mår, samt förbättra det professionella bemötandet gentemot denna målgrupp. Till sist också ge inspiration för hur stödinsatserna för denna målgrupp kan förbättras. På grund av mitt utgångsläge har jag valt litteratur som fokuserar på det sociala arbetet där författarna aktivt har arbetat för att hjälpa kvinnor ur prostitution. Därför är jag medveten om att mycket litteratur, åsikter och berättelser faller bort. Mer specifikt litteratur som porträtterar och lyfter den ljusare och positiva sidan av sexarbete, där de har en mer liberal ståndpunkt gentemot sexarbete.

1.1 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen syftar till att undersöka vilka olika stadier en kvinna går igenom under en uppbrotsprocess från prostitution, samt få en förståelse för vilka stöd som behövs i de olika stadierna. Den syftar också på att få en förståelse för hur sexuellt trauma har påverkat prostituerades självbild och samsjuklighet. Till sist vill jag ta reda på hur det svenska samhället har påverkat kvinnors självbild och om det kan leda till marginalitet och upplevd liminalitet.

Utifrån syftet har jag formulerat dessa frågeställningar:

1. Vilka stödinsatser behöver kvinnor för att kunna lämna ett liv i prostitution bakom sig? Ser stödinsatserna olika ut beroende på vilket stadie av uppbrotsprocessen kvinnan befinner sig i?
2. Hur hanterar kvinnor de olika stadierna de går igenom under uppbrotsprocessen, samt hur hanterar de att integreras till det "normala" samhället? Upplever kvinnor en liminalitet?
3. Har sexuellt trauma en påverkan på prostituerade kvinnors självbild och hur utspelar sig detta? Har sexuellt trauma en påverkan på prostituerade kvinnors tendens till att utveckla psykiska sjukdomar och samsjuklighet?

2. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenterar jag tidigare forskning som visar på olika faktorer som påverkar prostituerade kvinnor beroende på vilket stadie hon befinner sig i, om det är på väg in i prostitution, livet i prostitution, vägen ut ur prostitution eller livet efter prostitution. Den tidigare forskning jag presenterar bygger i majoritet på fyra informationskällor vilka är Månsson (2018) som är professor i socialt arbete men också Månsson och Hedin (1998), som båda är professorer i socialt arbete. Jag har också använt mig av antropologen Östergren (2006) samt Sander och Appelqvist (2024), som är grundarna till Talita, en ideell organisation som arbetar med att hjälpa kvinnor ur prostitution så att de kan skapa sig ett nytt liv. Deras bok grundar sig i verkliga berättelser från kvinnor som de har mött och hjälpt genom åren. Jag är medveten om att majoriteten av litteraturen är från socialarbetare och inte är antropologisk men jag anser att man har möjlighet att läsa det genom en antropologisk lins, eftersom forskningen jag presenterar är grundad på personliga berättelser.

Jag vill börja detta avsnitt med att förtydliga att prostitution är ett mycket polariserat ämne i Sverige. Enligt antropologerna Donnan och Magowan (2010) samt Östergren (2006) så finns det två läger inom feminismen när det kommer till hur man ser på prostitution, radikalfeminism och liberalfeminism. Donnan och Magowan (2010:164) menar att radikalfeminismen ser prostitution som mäns våld mot kvinnor och de anser att en avkriminalisering av sexköpslagen skulle leda till normalisering av köpandet av kvinnokroppar och sexuellt utnyttjande. De liberala feministerna tycker att prostitution ska vara en fråga om ett personligt val där sexindustrin ska vara en legitim verksamhet. Östergren (2006:283-4) påstår att de enda berättelser från prostituerade kvinnor som lyfts i media i Sverige är de kvinnor som har haft en dålig uppväxt och dåliga erfarenheter i prostitution som är präglade av övergrepp och våld. Östergren menar att detta har bidragit till att vi ser prostituerade kvinnor som offer, och att detta har blivit den dominanta diskursen i Sverige samt att det är denna synvinkel som svensk policy kring sexköp är byggd på.

2.1 Vägen in i prostitution

Då det är centralt för mina frågeställningar att få en förståelse för prostituerade kvinnors självbild så är det viktigt att förstå upplevelserna de har haft innan deras ingång i prostitution,

då dessa upplevelser har bidragit till hennes självbild. Här nedan presenterar jag sexuella trauman och fattigdom som två faktorer som bidrar till kvinnors ingång i prostitution. Jag vill förtydliga att enligt de forskare, som jag presenterar nedan, skiljer sig tyngden på dessa två faktorer åt beroende på den kulturella kontexten man kommer ifrån. I en svensk kontext är sexuella trauman den största drivfaktorn till ingång i prostitution. Bland de utländska kvinnor som befinner sig i prostitution i Sverige är fattigdom den största drivfaktorn till ingång i prostitution. Självklart finns det flera faktorer som samverkar till en kvinnas ingång i prostitution och jag vill vara tydlig med att jag har förenklat ingångsprocessen.

2.1.1 Sexuella trauman

Enligt Månsson (2018) så skapade Pamela J. Fields en ny diskurs kring prostitution och dess orsaker när hon kom ut med sin doktorsavhandling år 1981. Månsson (2018) antydde att enligt Fields så grundar sig ingången i prostitution i trauma. Fields framförde att om man har blivit utsatt för sexuella övergrepp i tidig ålder i kombination med att man haft en dålig och destruktiv relation till ens föräldrar är bidragande faktorer till kvinnors ingång i prostitution. Månsson (2018) presenterar forskare som Silbert och Pines (1982), Bagley och Young (1986) och hur deras forskning också visar på att sexuella övergrepp i barndomen är den faktor som tydligast determinerar om man hamnar i prostitution senare i livet. Månsson (2018, 140) lyfter att bli utsatt för upprepane sexuellt våld som barn leder till en sorts tillvänjning och känslomässig distansering i samband med sex. En känslomässig distansering eller dissociation är något som kvinnor som säljer sex lär sig att bemästra under sexmötet för att kunna stänga av sina känslor. Att kontinuerligt bli utsatt för övergrepp stärker kvinnors självbild av att vara ett äckligt eller billigt sexobjekt, menar Månsson. Vidare så lyfter Månsson (2018:140) att kvinnor som har blivit utsatta för tunga traumatiska upplevelser under barndomen tenderar att utsätta sig själva för tunga och besvärande händelser i vuxen ålder också, vilket innebär att kvinnan hamnar i en viktimeringscykel. Han menar att denna cykel innebär att man omedvetet fortsätter att utsätta sig för farliga situationer för att repetera de tidiga traumatiska upplevelserna man upplevt, som en sorts överlevnadsstrategi. Han menar att kvinnor utsätter sig för dessa situationer i hopp om att det ska återupprätta deras självkänsla, men istället spär man på självföraktet och sina känslor av kontrollförlust, hjälplöshet och oförmåga. Ytterligare en orsak till kvinnors ingång i prostitution är att de blir utsatta för grooming, som också faller under sexuellt trauma. Enligt Månsson (2018:220) innebär grooming att vuxna tar kontakt med barn via internet för att manipulera barnet och knyta känslomässiga och förtroendeskapande band för att kunna kontrollera och utnyttja

barnet sexuellt. Månsson anser att det här hjälper till att normalisera det fysiska och sexuella våld som förövaren, den vuxna, utsätter offret, barnet, för.

2.1.2 Fattigdom

Månsson (2018:148:251) menar att de kvinnor som hamnar i prostitution på grund av fattigdom ofta kommer från en lägre socioekonomisk status där de inte har tillgång till utbildning, ett stabilt jobb eller har en familj att försörja. Månsson påstår att en stor del av de kvinnor som befinner sig i prostitution i Sverige idag är utländska kvinnor som är här för att tjäna pengar för sin familjs överlevnad. Han menar också att några kvinnor kommer till Sverige på eget bevåg för att tjäna pengar medan andra kvinnor kommer under tvång av människohandlare. Sander och Appelqvist (2024:127) anser att den viktigaste anledningen som driver kvinnor in i prostitution är att det finns en efterfrågan bland män att köpa kvinnor och att utan efterfrågan, så finns det ingen marknad. Sander och Appelqvist (2024:127) möter och arbetar i majoritet med utländska kvinnor och de ser att beroende på vilket land och samhällsklass kvinnan kommer ifrån så påverkar fattigdom eller sexuella trauman henne i olika utsträckning. De ser att bland utländska kvinnor, från exempelvis Afrika samt östra och södra Europa, är fattigdom den avgörande anledningen till deras ingång i prostitution. Sander och Appelqvist (2024:127) berättar att dessa kvinnor kan ha en historia av sexuella övergrepp men det är inte den huvudsakliga anledningen till varför de har hamnat i prostitution i Sverige.

2.2 Livet i prostitution

Den tidigare forskning som jag kommer att presentera nedan visar på att många kvinnor som befinner sig i prostitution lever i en samsjuklighet, vilket gör prostitution till ett väldigt komplext problem. Vidare så kommer jag att visa på forskning som visar hur den svenska sexköpslagen och det svenska samhället har påverkat prostituerade kvinnors upplevda självbild och trygghet.

2.2.1 Samsjuklighet

Både Farley och Barkan (1998) samt Valera et al. (2001) har studerat kvinnor som arbetar som gatuprostituerade i USA och visat på att en majoritet eller en stor andel, 68% respektive 42%, av de kvinnor som de intervjuade uppfyllde kriterierna för Posttraumatiskt stressyndrom (PTSD). Farley et al. (2003) intervjuade 854 personer som var prostituerade i nio olika länder och på fem olika kontinenter, varav 68% uppfyllde kriterierna för PTSD.

PTSD är en psykisk sjukdom som orsakas av hög stress eller trauma, till exempel extremt våld på ens egen person eller att man har bevittnat extremt våld mot andra. Dock så måste man vara lite kritisk gentemot statistiken och slutsatserna som jag har presenterat ovan. En stor andel av kvinnor med prostitutionserfarenhet har blivit utsatta för sexuella trauman men det finns också en stor andel som inte har sådana erfarenheter. Ofta är det så att forskning som accentuerar sexuella trauman och dess betydelse för kvinnors ingång i prostitution har ett urval av kvinnor som tillhör de mest utsatta grupperna i prostitutionsvärlden, bland annat gatuprostituerade. Därför kan man ifrågasätta hur representativt urval de forskarna jag presenterar ovan faktiskt har haft. Oavsett om urvalet har varit representativt eller inte så visar det att PTSD är en ofta förekommande psykisk sjukdom bland prostituerade kvinnor och det är viktigt att ta i beaktande. Ellenrapporten (2023) visar i sin statistik att 72% av de personer de har mött under ett års tid har bedömts lida av PTSD, vilket ligger i linje för den internationella forskningen som nämns ovan. De rapporterar också att 94% av personerna de har mött hade en samsjuklighet av psykisk ohälsa där kriterierna för flera diagnoser uppfylls samtidigt. Förutom PTSD är även ångest, depression, bipolär sjukdom, ADHD, alkohol och drogmissbruk eller ätstörningar sjukdomar som kan förekomma hos kvinnor som lever i prostitution (Hofling 2022; Lidén 2024; Borg et al 1981; SOU 2023:97; Ellencentret).

Statens offentliga utredningar (SOU 2023:97:138-144:280) menar att det i Sverige existerar en brist på kunskap om rätt behandling vid komplex problematik och samsjuklighet, vilket gör det ännu svårare för kvinnor i prostitution att få rätt hjälp. I denna utredning lyfter de att personer som lever eller har levt i prostitution med komplex traumatisering eller annan psykiatrisk samsjuklighet ska särskilt uppmärksammas. De anser att i Sverige behöver samordningen mellan instanser drastiskt förbättras eller så ska personen bli erbjuden samlad patientcentrerad vård. Insatserna behöver anpassas utifrån en helhetsbild och av patientens individuella behov. Sander och Appelqvist (2024:133) lyfter kvinnors svårigheter att dra gränser till följd av tidiga sexuella trauman och samsjuklighet. De menar att om man som ung blir utsatt för sexuella övergrepp kan leda till förvirring om ens egna gränser och svårighet till att säga nej. Personen som utsatte kvinnan för övergrepp påverkar henne till känslor såsom att hon inte har rätt till sin egen kropp, och det budskapet följer henne in i hennes vuxna liv. Sander och Appelqvist menar att under tiden en kvinna har befunnit sig i prostitution känner hon inte efter vad som känns okej för henne själv eftersom gränsdragning är något hon inte har fått lära sig.

2.2.2 Det svenska samhällets påverkan på kvinnors identitet

För att se hur sexköpslagen påverkar kvinnors identitet som befinner sig i prostitution frågade Östergren (2006:303) denna fråga specifikt. De svar hon fick av kvinnorna hon intervjuade var att deras arbetssituation har blivit farligare samt att de känner en större maktlöshet än tidigare. Vidare argumenterar Dodillet och Östergren (2011) att det största klagomålet, som har kommit från prostituerade själva, är att kriminaliseringen av sexköp har ökat stigmat de upplever då de anser att kriminaliseringen är en kränkning av deras mänskliga rättigheter. Dodillet och Östergren säger att lagen spär på idén om att kvinnor som säljer sex är exploaterade svaga offer som utnyttjas av andra, vilket propagerar en stereotypisk föreställning om prostituerade. Vuolajärvi i Cabo y Moreda et al (2021:78-9) lyfter liknande konsekvenser. De prostituerade kvinnor Vuolajärvi intervjuade berättar att sexköparna är mer stressade och nervösa, vilket har lett till att det blir svårare för kvinnorna att upprätthålla sina säkerhetsstrategier. Vuolajärvi menar att förhandlingar påskyndas, ens krav på kondom omförhandlas eller att kvinnor gör mer outcalls på platser där männen känner sig trygga. Detta innebär alltså att kvinnan oftare måste åka till obekanta platser där de känner sig otrygga. Å andra sidan så menar Månsson (2018:292-4) och Sander och Appelqvist (2024:46), enligt de kvinnor de har intervjuat, att lagen har gett kvinnorna mer trygghet och att de var övervägande positiva gentemot lagen.

2.3 Vägen ut ur prostitution

Den tidigare forskning jag presenterar nedan lägger tyngd på att kvinnor som har beslutat sig för att lämna ett liv i prostitution bakom sig står inför många hinder och utmaningar.

Forskarna jag presenterar menar att det är en tidskrävande process som präglas av både ljusa och mörka tider. Jag vill förtydliga att jag har förenklat utgångsprocessen och att det finns flera faktorer som samverkar i denna process, bland annat sin möjlighet att få socialt stöd från vänner, familj eller sina barn men också medicinsk hjälp från sjukvårdspersonal.

2.3.1 Stödinsatsernas hjälp

Månsson (2018:234) menar att på grund av sexköpslagen som infördes i Sverige år 1999 skedde det en diskursförändring som betonade att man inte ville straffbelägga och förvärra situationen för den mest utnyttjade parten, alltså den som säljer sex och att man uppmuntrade säljarna till att söka hjälp för att komma bort från prostitutionen. Dodillet och Östergren (2011) menar att i och med denna diskursförändring så sågs nu prostitution som en ojämn maktfördelning mellan män och kvinnor där prostitution ansågs vara en form av mäns våld

mot kvinnor. De menar att när sexköpslagen blev introducerad var tanken att sociala insatser skulle vara den primära resursen för att minska prostitutionen. Då det inte finns några specifika lagar som reglerar hur de sociala insatserna mot prostituerade ser ut, har det lett till att de som arbetar med dessa personer har själva fått välja sitt tillvägagångssätt.

Månsson (2018:256) diskuterar Prostitutionsprojektet i Malmö som skapades på 1970-talet och hur detta var den första offentligt finansierade och organiserade insatsten som erbjöd hjälp åt personer i prostitution. Efter detta har liknande verksamheter följt samma spår. Några aktiva verksamheter som idag är specialiserade med att arbeta med prostitution är bl.a Mikamottagningen, Ellencentret, Noomi, Talita, #intedinhora och Evonhuset. Månsson (2018:258) visar också på att kvinnor söker stöd hos andra instanser inom Sverige, såsom kvinnokliniker, medicinsk hjälp hos läkare, socialtjänsten eller psykiatrin. De kvinnor som Månsson har intervjuat anser att den bästa professionella hjälpen de har fått är från de verksamheter som är specialiserade inom sexuell exploatering, eftersom socialarbetare där har mycket bra kunskap om förhållandena och hur livet ser ut i prostitutionsvärlden samt att de är empatiska medmänniskor som lyssnar, stödjer och är icke-dömande.

2.3.2 Individuella drivkrafter

Månsson (2018:260) menar att vägen ut ur prostitution inte bara handlar om externa faktorer utan att varje persons interna individuella faktorer också har en bidragande effekt. Månsson menar att kvinnor som visar på initiativförmåga, resiliens och styrka har mot alla odds kunnat bryta sig ur prostitutionen och vända sitt liv till det bättre. Dessa känslor har antingen triggats igång av kontakt med socialarbetare, relationella faktorer eller kritiska händelser. Vidare anser Månsson att ytterligare en viktig inre drivkraft bland dessa kvinnor är deras möjlighet till att drömma och fantisera. I prostitutionens värld finns det inte plats för känslor och många kvinnor har rapporterat om hur viktigt det är för dem att dissociera eller fantisera sig bort under själva sexakten. Att kvinnor dissocierar under sexakten är något som Sander och Appelqvist (2024:89) lyfter och en av de kvinnor de har pratat med berättar "*Smärtan när han våldtog henne fick henne att tappa andan och hon gjorde det hon behövde göra för att stå ut, det hon skulle komma att göra så många gånger efter denna: hon dissocierade. Hon försvann mentalt bort till den enda plats där hon kunde hitta någon form av trygghet.*

Månsson (2018:260) menar att denna känslomässiga avspjälkning har ibland varit avgörande för att stå ut samt varit väsentligt för kvinnornas möjlighet att lämna prostitution.

2.4 Livet efter prostitution

2.4.1 Att leva i ett ingenmansland

I en intervju som Hedin och Månsson (1998:200) utförde med en före detta prostituerad kvinna berättar hon om hur den närmsta tiden såg ut för henne efter hon hade lämnat ett liv i prostitution; ”*Precis när man har slutat med prostitution befinner man sig i ett ingenmansland*”. Hon menar att närmsta tiden efter man har lämnat ett liv i prostitution så befinner man sig mellan två världar. Hon berättar att prostitutionsvärlden liknas vid en miniatyrvärld som existerar inom den stora världen, eller det “normala” samhället. Det är i denna miniatyrvärld som kvinnan har känt sig trygg eftersom det är här hon har sin gemenskap. Under tiden kvinnan har existerat i miniatyrvärlden har hon också levt ett dubbelliv mellan den och den stora världen där det “normala” samhället existerar. Precis efter hon har valt att lämna hamnar hon i ett ingenmansland där hon inte tillhör någon av världarna längre. Hon har lämnat sin roll och livsmönster som prostituerad bakom sig men hon har ännu inte lärt sig ett nytt levnadssätt eller anammat en ny roll. Hon menar att det är nu ångest och skamkänslorna är som störst eftersom man är som mest utlämnad och sårbar eftersom man inte har någon form av socialt eller ekonomiskt stöd att falla tillbaka på i vardera värld. Det bristande sociala och ekonomiska stödet kan leda till att kvinnan faller tillbaka eller återgår helt till sitt liv i prostitution. Därför är det sociala stödet med stödinsatser samt ekonomiskt bistånd viktiga faktorer för att hjälpa före detta prostituerade kvinnor ur en marginal situation (Hedin & Månsson:1998:215-9). Enligt Hedin och Månsson (1998:227-243) är det viktigt att inse sin egen styrka och hitta byggstenar för att kunna lämna detta ingenmansland. De menar att hitta ett alternativt försörjningssätt, en studie eller praktikplats, att bli mamma eller att hitta en ny partner kan hjälpa kvinnan att hitta sin tro på sig själv och ge henne möjligheten till att integreras tillbaka till det “normala” samhället. Vidare så menar de att denna process kan vara riktigt svår både på grund av stora luckor som existerar i deras yrkesverksamhet, strukturella faktorer samt kvinnans bristande självförtroende. De menar att det ofta handlar om att man ska ha turen att träffa en medmänniska, en ny gemenskap eller en social kontakt som får en att inse styrkan inom sig själv. De kvinnor som själv missar att inse sin egen styrka och resurser, är de kvinnor som är i behov av socialt stöd för att kunna bryta med prostitutionen och det är här vikten av stödinsatser kommer in.

2.4.2 Att bearbeta sina erfarenheter i prostitution

Hedin och Månsson (1998:205-10) menar att efter att en kvinna har gjort uppbrott med prostitutionen hamnar hon ofta i en krisperiod eller i ett konstant chocktillstånd. De menar att denna krisperiod präglas av överväldigande känslor om sig själv och sin omvärld, som man inte vet hur man ska hantera, då man har lärt sig att bedöva sina känslor genom att dissociera, dagdrömma eller använda sig av andra coping-mekanismer för att skydda sina känslor. De menar att krisperioden kan präglas av djupa ångestkänslor, självförakt, hopplöshet, skam och djupa depressiva perioder. Hedin och Månsson menar också att i processen av att bearbeta sina erfarenheter i prostitution har socialt stöd en betydelsefull, ibland till och med avgörande roll för att man ska kunna gå vidare. I krisperioden uppdagas också gamla bortträngda och negativa minnen man har haft i prostitution som är extremt svåra att hantera och denna process är ofta jobbigare än själva upplevelsena de måste bearbeta. De svenska kvinnor som Hedin och Månsson (1998) har intervjuat har alla vittnat om att skammen har haft en förstörande inverkan på deras självkänsla. Kvinnorna anser att det har varit svårt att inte se på sig själva som smutsiga och ovärdiga. När dessa känslor blir förstärkta av samhället blir det desto svårare att bli av med sina skamkänslor (Hedin & Månsson:1998:214, Sander & Appelqvist:2024:131).

3. Teoretiska ramverk

3.1 The process of role exit

I sin bok "Becoming an Ex" intervjuade Fuchs Ebaugh (1988) 185 personer med olika roller, allt från ex-nunnor till ex-brottslingar, och kom fram till att man går igenom fyra olika stadier när man lämnar en gammal roll bakom sig för att skapa sig en ny roll. På grund av det breda utbud av roller som hon har intervjuat så är denna teori väldigt generaliserbar. Enligt Fuchs Ebaugh är de fyra stadierna man går igenom; första tvivel, sedan sökandet efter andra alternativ, därefter vändpunkter och slutligen skapandet av "the ex-role". Innan jag beskriver de fyra olika stadierna vill jag nämna vad det innebär med "att bli ett ex". "Att bli ett ex" handlar om att lösgöra sig från en roll som har varit central för ens identitet och att upprätta en ny identitet. Det som karakteriserar denna nya roll är att den innehåller rester av ens gamla identitet, men det handlar om att kunna införliva sin ex-identitet i sin nya identitet för att bli en integrerad och välfungerande person, alltså att man måste lära sig leva med sitt förflutna för att kunna bygga en framtid. Samtidigt som man avlägsnar och lösgör sig från en gammal roll så är man också i processen av att lära sig nya uppsättningar av rollföreskrifter, vilket

innebär att man måste socialiseras in i samhället på nytt och ens gamla normer behöver ersättas med nya. "Att bli ett ex" samt att skapa en ny roll och identitet är ofta en svår och långdragen process.

Det första stadiet av en "role exit process" är de första tvivlen. I detta stadie börjar rollinnehavaren ifrågasätta sig själv, sin position och sin verklighet och hur livet faktiskt ser ut. Saker som rollinnehavaren tidigare har ansett vara acceptabelt är inte det längre.

Rollinnehavaren börjar ifrågasätta sitt engagemang till sin roll och börjar med signalbeteenden. Signalbeteenden är ledtrådar som indikerar, både till rollinnehavaren men också till människorna i deras närhet, missnöje i deras nuvarande roll. I många fall kan rollinnehavare fastna i detta stadie utan att ta sig vidare, eller så tar det månader eller år att ta sig vidare.

Det andra stadiet, sökandet efter andra alternativ innebär att individen börjar fundera på vilka andra alternativ som existerar. Rollinnehavaren jämför och väger för och nackdelar med att stanna kvar i sin nuvarande roll eller skapa en ny roll. I sökandet på en ny roll blir ens signalbeteende viktiga indikatorer för att förstärka sina tvivel mot sin nuvarande roll och ger motivation att söka efter andra alternativ. I denna process kan man bli bemött med negativt socialt stöd eller positivt socialt stöd, varav den förstnämnda stoppar processen och den andra leder till det tredje stadiet, vändpunkten.

Vändpunkten innebär att rollinnehavaren har tagit ett definitivt beslut om att lämna sin roll och har informerat om detta muntligt till andra. Att ta beslutet att lämna beror ofta på en vändpunkt i individens liv där individen inser att hen inte kan fortsätta leva på detta sätt längre. Det kan vara att man har upplevt en traumatisk händelse som får en att inse att om man inte lämnar så kommer det att ha stora livskonsekvenser.

Det sista steget handlar om att kunna anpassa sitt nuvarande liv och roll till sin ex-roll. När en person har lämnat en roll och är i processen att anpassa sig till en ny roll vill personen bli bemött på ett nytt sätt så hen kan få sin nya identitet bekräftad. Det här kan skapa svårigheter och spänningar mellan dåtid, nutid och framtid och göra det svårare för individen att anpassa sig till sin nya roll. I detta stadie är därför det sociala stödet extremt viktigt så kvinnan får bekräftat att hon tagit rätt beslut och utvecklar nya färdigheter och förmågor så hon kan skapa en ny roll.

Min data visar att uppbrottsprocessen från prostitution är mycket mer komplex än de stadierna jag tidigare har presenterat och kvinnorna som lämnar följer inte en fast mall. Eftersom teorin är väldigt generaliserbar så gör det att den fungerar bra som en utgångspunkt och bas för min analys när det kommer till själva uppbrottsprocessen från prostitution, på grund av att kvinnorna de facto går igenom alla dessa stadier.

3.2 Liminalitet

Antropologerna Turner (1969) och De Meis (1999) refererar till Van Gennep och hans koncept "rites of passage". Båda författarna menar att Van Gennep menar att viktiga eller stora förändringar i individers liv blir ritualiserade. Ritualen hjälper individers övergång mellan olika sociala roller. Vidare så menar både Turner och De Meis att ritualerna är indelade i tre faser vilka är: döden av en gammal social roll, det marginella livet eller övergången och återfödelsen av en ny roll i samhället. Marginaliteten representerar när individen lever i en liminalfas och är mellan död och återfödelse. Sociala regler är inte tillämpbara i denna fas eftersom individen inte befinner sig i sin gamla värld men den har inte heller gått in i sin nya värld. Det är under denna fas som individen befinner sig i ett ingenmansland. Turner (1969:95) menar att personer som befinner sig i liminalitet har attribut som är tvetydiga och oklara eftersom tillståndet liminalitet tillåter personer att undvika klassificeringar som definierar deras sociala position kulturellt. Turner menar att personer som är i en liminal fas befinner sig varken här eller där utan de lever i ett vakuum mellan en gammal och en ny roll och deras position i samhället har inte blivit bekräftad. Turner menar att liminalitet ofta liknas vid döden, osynlighet eller mörker.

I tidigare forskning presenterade jag att när kvinnor har valt att lämna ett liv i prostitution så hamnar de i ett ingenmansland, där ingenmanslandet kan liknas vid en liminalfas. I sin artikel diskuterar antropologen De Meis (1999) begreppet liminalitet utifrån hur kvinnan befinner sig i ett ingenmansland när hon lämnar den "normala" världen för att gå in i prostitution. Jag vill utveckla detta och påstår att kvinnor befinner sig i en liminalfas även när de befinner sig i processen att lämna prostitution för att integreras tillbaka till det "normala" samhället. Ingångsprocessen och utgångsprocessen och liminaliteten kvinnorna upplever i vardera process kan likna varandra. De Meis menar att under ingångsprocessen av att lämna den "normala" världen för att gå in i prostitution så befinner sig kvinnan i ett delat tillstånd mellan att vara en "vanlig" kvinna och att vara en prostituerad kvinna. Hon befinner sig

utanför båda världarna och lever därför i en liminalfas. Under denna period är det vanligt bland kvinnor att de upplever känslor av ensamhet, övergivenhet och tomhet, alltså som en symbolisk död, vilket för vissa kvinnor också blir verklighet genom självmordsförsök. Vidare så menar De Meis att när kvinnan har accepterat sin roll som prostituerad och valt att leva marginellt så leder det till att hon lämnar den liminalfas hon tidigare har befunnit sig i. Avslutningsvis så lyfter De Meis att hon tror att prostituerade kvinnor alltid kommer känna sig främmande gentemot sin roll som prostituerad eftersom denna sociala roll inte uppfattas av dem själva att tillhöra deras verkliga jag. Detta kan liknas till att man lever i en konstant liminalitet med sin självbild då man inte anser sig vara prostituerad då man inte kan relatera till den bilden, medan ens sociala roll, utåt sätt, som prostituerad kvinna faktiskt har blivit bekräftad.

4. Metod

I följande kapitel kommer jag att redovisa hur jag har gått tillväga för att samla in data och empiriskt material som har hjälpt mig att besvara mina frågeställningar. Jag kommer också att presentera de etiska riktlinjer jag haft i åtanke och jag kommer att diskutera min reflexivitet under intervjutillfällena.

4.1 Urval och avgränsningar

I min studie har jag använt mig av ett målstyrt och ett kriteriestyrt urval (Bryman:2018). Detta innebär att jag har valt ut organisationer, föreningar eller personer som uppfyller vissa kriterier. I mitt fall har jag haft två kriterier. Det skulle vara en organisation eller förening som är yrkesverksamma eller har erfarenhet att bemöta och arbeta med personer som har blivit utsatta för sexuell exploatering. Jag läste på diverse organisationers hemsidor om arbetet de utför, för att få en förståelse för om de uppfyllde mina kriterier eller inte. De organisationer, föreningar och myndigheter som uppfyllde mina kriterier mailade jag till, där jag kort introducerade mig själv, beskrev syftet med min undersökning samt mina förväntningar på hur de kunde hjälpa mig. För att få en djupare förståelse och inblick i hur sexuell exploatering ser ut i Sverige ville jag också intervjua personer som blivit utsatta för detta. Kriterierna för dessa personer var att de tidigare skulle ha pratat offentligt om sina erfarenheter samt att de tagit sig ur sexuell exploatering, då detta är viktigt för att kunna besvara mina frågeställningar. Jag har också använt mig av en sorts snöbollsurval. Ett snöbollsurval innebär att man väljer ut en grupp personer som är relevanta för

undersökningen och de utvalda personerna i sin tur väljer ut ytterligare personer som är av relevans till undersökningen (Bryman:2018). I mitt fall kom jag i kontakt med två av mina respondenter via mina egna bekantskaper, som pratade med sitt kontaktnät och förde mig samman med personer som var relevanta till min undersökning. Jag läste på diverse organisationers hemsidor om arbetet de utför, för att få en förståelse för om de uppfyllde mina kriterier eller inte. De två kvinnor jag intervjuade som uppfyllde mina kriterier var Anna Lidén som också är styrelseledamot på #intedinhora som nyligen debuterade med sin bok Blunda och tänk på något annat (2024). Den andra var Mathilda Hofling som har varit med i Sommarprat i P1 samt släppt sin bok Berättar du så dödar jag dig - En sann historia (2022). De yrkesverksamma personer jag har intervjuat är en Polis som arbetar mot prostitution och människohandel, en samordnare på Brottsofferjouren, en regionkoordinator som arbetar mot prostitution och människohandel på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten och en som jobbar på samtalsmottagningen på Evonhuset.

4.2 Val av metod

Den övervägande metoden jag har valt att använda i denna undersökning för att samla in empiriskt material är semistrukturerade intervjuer. På grund av sekretesskäl och tidsbrist har jag inte haft möjligheten att utföra ett fältarbete eller genomföra deltagande observationer. Då det har varit en utmaning att komma i kontakt med kvinnor som har egna erfarenheter av sexuell exploatering och som tidigare pratat om det offentligt har jag också använt mig av sekundäranalys och tagit del av befintlig forskning, då jag har tagit del av intervjuer som andra forskare genomfört med min målgrupp.

4.3 Semistrukturerade intervjuer

Det kändes självklart att välja semistrukturerade intervjuer eftersom jag hade vissa frågor och teman som jag ville ta upp i intervjun. Jag ville också styra intervjun så lite som möjligt och ge respondenterna möjlighet till att fritt utveckla nya teman under intervjuns gång. På så sätt kan respondenterna fritt ta upp teman som de anser vara viktiga för det vi pratar om, som jag kanske inte alls hade i åtanke. Inför varje intervju hade jag förberett en intervjuguide med vissa frågor som jag definitivt ville ha svar på men jag ville också ge utrymme och möjlighet att följa de teman som respondenten tog upp. Eftersom de respondenter jag har intervjuat arbetar inom väldigt olika fält och kvinnorna jag har intervjuat har olika erfarenheter har jag

därför använt mig av olika intervjuguider inför varje intervju. Inför varje intervju undersökte jag de olika organisationerna, föreningarna och personerna för att ha en förståelse av hur deras arbete utförs eller hur deras personliga erfarenheter sett ut. Jag kände att detta var nödvändigt för att kunna få ut så mycket information som möjligt ur varje intervju. Jag måste också reflektera över svårigheterna och problematiken med att jag använt mig av olika intervjuguider vid alla intervjutillfällena. Det har lett till att det har varit svårt att samla in och bearbeta all data, som spretar åt olika håll, för att tematiskt koda mina transkriberingar och få en förståelse och överblick över vad personerna faktiskt har sagt inom det temat. Jag har djupgående fått läsa mina transkriberingar, ibland mellan raderna, för att hitta och förstå de gemensamma teman som har diskuterats. Ytterligare ett problem har varit att vissa av de frågor jag har ställt till en specifik organisation, kanske inte är relevant för just mina frågeställningar, men den frågan har varit viktig att ställa i kontexten av den intervjun med personen som representerar organisationen, för att få en förståelse för deras arbete och för att kunna gå vidare in på andra relevanta teman i intervjun. Detta har också påverkat min data, då en del inte är av relevans för min frågeställning och jag har behövt sälla ut en del av informationen.

Denscombe (2009) förklarar processen och svårigheterna av en kvalitativ undersökning på ett väldigt inspirerande sätt. Han menar på att kvalitativa forskare är detektiver som måste följa varje spår och nya frågor som uppkommer, ungefär som att följa ledtrådar. De ledtrådar och följdfrågor man väljer att ställa leder ibland in en i en återvändsgränd och då får man ändra konversationens riktning tills man har fått de svar man behöver och fakten är utredd. Detta kan liknas vid semistrukturerade intervjuer. Som en detektiv måste vi följa de spår och teman som respondenten tar upp genom att ställa följdfrågor, eftersom respondenten anser att detta är en viktig ledtråd. Ibland tar respondenten upp spår och teman som gör att man hamnar i en återvändsgränd och då får man som detektiv ställa nya frågor tills de teman man själv vill ha svar på, faktiskt är besvarade.

4.4 Reflexivitet

En viktig del av reflexiviteten inom antropologi är att kunna reflektera över sin egen roll och den inverkan den haft på undersökningsresultatet. Då jag under en längre tid har haft ett intresse för detta ämne så har jag kommit in med en del förståelse inom ämnet och har haft lite förutfattade meningar om hur sexuell exploatering ser ut i Sverige. Under de intervjuer jag har utfört har dessa förutfattade meningar ibland blivit utmanade och jag har då gjort mitt

bästa för att ställa rätt följdfrågor för att kunna följa denna ledtråd. I vissa lägen har detta varit en utmaning på grund av att jag har blivit förvånad. Då mitt ämne är av känslig karaktär har det också varit en utmaning att skapa en bra kontakt innan intervjun sätter igång så att respondenten känner sig bekväm med mig. Det har också varit viktigt att formulera frågan på ett korrekt och tydligt sätt så att frågan faktiskt blir besvarad. Flera intervjuer har också påverkat mig emotionellt och under dessa intervjuer har jag behövt dölja detta så att vi kan behålla fokuset på det som diskuteras och inte låta mina reaktioner eller känslor ta över. Under alla intervjuer som jag genomfört kände jag att min respondent var lugn, bekväm och vågade öppna upp sig samt prata öppet om de teman som vi diskuterade. Jag tror personligen att det har underlättat att jag är en ung kvinna.

4.5 Etiska överväganden

Att skriva om sexuell exploatering innebär att det är känsliga frågor som tas upp i en intervju och därför har det varit viktigt att ha olika etiska överväganden i åtanke under tiden jag genomfört min undersökning. Jag har behövt vara tydlig med min avgränsning i val av intervjupersoner. Det var viktigt för mig att de kvinnor som varit utsatta för sexuell exploatering har tagit sig ur det och pratat om det offentligt, vilket gjort att de har kunnat reflektera över sina identitetsskapande processer samt exitprocesser eftersom detta var centralt för frågeställningarna. Det var viktigt att de pratat om sina erfarenheter offentligt, då de har kunnat bearbeta sina upplevelser då jag inte ville påverka dem negativt eller prata om obearbetade trauman eftersom jag inte hade möjlighet att ge dem stöd efteråt. Att välja personer som har pratat om det offentligt och bearbetat sina upplevelser gjorde att jag minimerade konsekvenserna så att de som deltog inte skulle uppleva obehag eller komma till psykisk skada (Bryman:2018). För de yrkesverksamma jag intervjuade var det självklart viktigt att de har erfarenhet av att bemöta och arbeta med personer som har varit utsatta för sexuell exploatering så de kunde delge viktig information om sexuell exploatering. De fyra etiska riktlinjer jag har följt, för att min undersökning skulle vara etiskt korrekt, var informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Bryman:2018). I början av varje intervju informerade jag mina intervjupersoner muntligt om dessa etiska överväganden. För att uppfylla informationskravet berättade jag syftet med min undersökning. För att uppfylla samtyckeskravet bekräftade jag att de godkände att delta och att de kunde avbryta intervjun när som helst. Jag frågade även om personen, organisationen eller myndigheten ville vara anonym. De personer som har valt att vara anonyma har jag gett ett annat namn samt inte nämnt staden de arbetar i. Både Mathilda och Anna har valt att inte

vara anonyma och därför använder jag deras riktiga namn. Efter varje intervju transkriberade jag den samma dag för att sedan radera ljudfilen från min mobil. Nyttjandekravet är uppfyllt då den information jag har samlat in enbart har använts för min undersöknings ändamål (Bryman:2018).

5. Presentation av respondenter

Jag känner att det är viktigt att börja detta avsnitt med att kort presentera de respondenter jag har fått äran att intervjua. Jag tycker specifikt att det är viktigt att jag ger en övergripande bild över Annas och Mathildas historier, vilket kan hjälpa att kontextualisera och bättre förstå min diskussion. Mathilda var 13 år när hon blev utsatt för en överfallsvåldtäkt på ett simläger utomlands. Eftersom hon hade gått ut själv efter utsatt tid, så anklagade hon sig själv och vågade inte berätta för någon, för hon trodde att hon skulle få skulden. Hemma i Sverige igen kom hon i kontakt med en man på nätet, som hon berättar hemligheten för och han är förstående, vilket skapar tillit mellan dem. Den här mannen är samma person som sedan skulle utsätta henne för grooming under många år framöver, för att också sälja henne vidare till andra män. Hon blev upphämtad på skolan, efter simträningar eller utanför sitt familjehem för att bli utsatt för övergrepp. Under alla år hon var utsatt så levde hon ett dubbelliv och berättade inte om sina upplevelser för någon och det var heller ingen som uppfattade eller besvarade hennes rop på hjälp. På grund av det sexuella trauma hon har upplevt så har hon utvecklat en ätstörning samt PTSD.

Anna Lidén arbetar just nu som styrelseledamot på föreningen #intedinhora. Vid 13 års ålder blev hon utsatt för en våldtäkt och på grund av detta så började hon använda sex som ett självskadebeteende i tidig ålder. För att stå ut med livet så utvecklade hon ett missbruk av droger och alkohol. I senare ålder fick hon en pojkvän som börjar pressa Anna till att sälja sex för att hon skulle ha råd med att betala för droger, både till sig själv men också till honom. Denna destruktiva relation pågår under flera år, tills hon kommer in på en skrivarkurs och får en ny pojkvän som är trygg och ofarlig. Anna har haft mycket problem med att få bukt med sitt missbruk. Hon har också utvecklat PTSD och borderline personlighetsstörning på grund av allt det våld och sexuella trauman som hon upplevt.

De socialarbetare och myndighetspersoner jag har intervjuat har valt att vara anonyma, därför har jag bytt ut deras riktiga namn. Jag har intervjuat en manlig Polis som arbetar med

prostitution, som jag gett namnet Alexander. Vi har också Claudia som arbetar på Brottsofferjouren, Emma på Evonhuset och Karin som arbetar som regionkoordinator mot prostitution och människohandel.

5.1 Sexuellt trauma, våld och dess påverkan på kvinnors samsjuklighet, självbild och identitet

Alla mina respondenter pratade om sexuellt trauma och våld som prostituerade kvinnor har blivit utsatta för, antingen innan deras ingång i prostitution, eller under tiden och hur det har påverkat deras självbild och identitet. Jag pratade också med mina respondenter om att de kvinnor som har blivit utsatta för sexuellt trauma och våld har en tendens till att leva i en samsjuklighet och att samsjukligheten försvårar för kvinnorna att få rätt och bra hjälp.

Emma berättar; *“Jag skulle säga att absolut de allra flesta som vi möter har varit utsatta för våld eller sexuellt våld eller egentligen alla typer av våld och sen också att man blir utsatt för våld i samband med sex mot ersättning men dom allra flesta har en sån erfarenhet skulle jag säga”*. Emma menar att de kvinnor som kommer i kontakt med Evonhuset för att söka stöd är kvinnor som har börjat uppleva de negativa konsekvenserna av prostitution. De söker stöd när livet i prostitution har börjat tära på dem och att de råkat ut för mer våld och övergrepp eller börjat använda sex som ett självskadebeteende. Hon säger att en följd av att ha upplevt sexuella trauman kan vara att man har svårt att komma i kontakt med sina egna känslor samt svårt att dra gränser och inse och känna efter vad som känns okej eller inte när det kommer till sex, men också i det vardagliga livet. Det har blivit så naturligt att stänga av sina känslor och dissociera för att inte känna några känslor alls eller så känslorna inte kommer ikapp en. Anna säger att *“man är så van vid att ens kropp tas ifrån en”* och eftersom detta har blivit naturligt så blir det svårt att känna efter vad som är okej för en själv, på grund av att man inte är i kontakt med sin egen kropp och känsloliv. Att lära kvinnor som har blivit utsatta för sexuella trauman att dra gränser och att lära sig att känna efter, i sig själv, för vad som är okej eller inte är oerhört viktigt för att kunna stärka deras självförtroende och självbild.

Emma berättar för mig att många av de kvinnor hon möter står i samvetsskuld eller tacksamhetsskuld till torskarna som de haft kontakt med i flera år och hon menar att det här påverkar deras självbild. Eftersom de känt torskarna i flera år så har det på något perverst sätt blivit som en sorts trygghet att träffa dem, eftersom de har bidragit med bekräftelse, hjälp och pengar. Mathilda; *“Männen blev både den här tryggheten och det jag avskydde allra mest”*.

Anna; *“Man tror inte att man är värd något och man tror att det enda man har är sin kropp och det är den jag får bekräftelse för. Därför är det skitsvårt att sluta, för att man vänjer sig vid pengarna, vid bekräftelsen.”* Något som alla människor är i behov av är pengar, bekräftelse och gemenskap och för Mathilda och Anna kan man säga att männen hjälpte dem att få allt detta. Det blir perverst när de personer man hatar mest också är de personer som bidrar till att förstärka ens självbild, samtidigt som de också bidrar till att totalt förstöra ens självbild. Det finns också en obalans i denna relation, då torsken vet att kvinnan är beroende av honom för att få pengar och bekräftelse. På grund av denna maktobalans så vet torsken att han kan utnyttja kvinnan precis som han vill, eftersom han vet att hon är i beroendeställning till honom och kommer att komma tillbaka oavsett. Om relationen ser ut på detta vis så är kvinnan också mer trolig att bli utsatt för våld. I dessa sammanhang är det viktigt att arbeta med normförändringar så att vi inte uppfostrar män till att vilja utnyttja, skada och kontrollera kvinnor.

Mathilda och jag pratar om hur hon kände att hon inte hade någon kontroll över sitt liv, då det var någon annan som styrde över henne. Han som groomade Mathilda visste vad hon gjorde under alla timmar på dygnet, han bestämde vart, när och hur de skulle träffas eller om en annan man skulle utnyttja henne. Hon behövde vara tillgänglig för honom eller de andra männen hela tiden. Hon kände att hon började tappa kontrollen över sitt liv och för att känna att hon hade någon sorts kontroll, samt för att dämpa all den ångest hon kände så utvecklade hon en ätstörning. Så fort hon kände att det var något hon inte kunde påverka har hon alltid vänt sig till maten, och att ha den kontrollen är det som har hjälpt henne att överleva genom de värsta stunderna. Hon berättar; *“Alla känslor, allt det jobbiga, kunde jag kontrollera och dämpa genom att inte äta, så sänktes ångesten lite grann under övergreppen och sen blev det också till att använda det för att känna smärta”*. Utöver hennes ätstörning så utvecklade hon också PTSD. Att leva i en sån svår samsjuklighet som har orsakats av sexuella övergrepp har påverkat hennes självbild och identitet avsevärt. Mathilda såg sig själv som *“den här äckliga horan”*. Hon började isolera sig inne i sitt rum, eftersom att hennes rum var det enda stället där hon kände sig säker. Där behövde hon inte vara någonting, utan kunde bara få vara, *“på mitt rum där jag kunde få släppa allt.”* Även om hon hemma fick vara Mathilda så behövde hon fortfarande hålla upp en fasad kring hennes föräldrar och med männen som utnyttjade henne stängde hon av alla känslor, och därför hade hon svårt att komma underfund med vem Mathilda faktiskt är. Mathilda berättar; *“Jag har funderat mycket efter och under terapin och jag tror att det måste ha varit någon sorts överlevnad, att jag inte berättade. Det blev snarare*

att jag sprang så fort jag kunde åt ett håll, för att det kändes som att jag skulle ligga före det som hade hänt. Att jag trängde undan och sedan bara körde jag på.” Det här med att inte känna efter eller att inte vara i kontakt med sina känslor gör det oerhört svårt att få en förståelse för vem man är som person. Den samsjuklighet de här kvinnorna ofta lever med gör det ännu svårare att få ett grepp om sig själva, eftersom syftet med ett missbruk eller ätstörning ofta är att bedöva och dämpa sina känslor ytterligare.

Anna och jag pratar om hur det sexuella trauma och våld hon har upplevt har lett henne till att utveckla PTSD och borderline personlighetsstörning, men att hon också har levt med ett missbruk. Under en stor del av intervjun pratar hon om svårigheterna hon haft för att få rätt och bra behandling. Hon tycker att samtliga insatser har svikit henne. *“Det finns så mycket saker som behöver tas hand om. Både från oss som har facit i hand och de som åker in och ut från behandlingshem att där får man ingen hjälp med psykiska ohälsan och roten till varför man tar droger.”* och *“Det var ingen som ställde frågor. De svarade att panikångest är bara symptom på något annat men det var ingen som undrade vad det andra var eller varför jag led av panikångest.”* Även Mathilda vittnar om liknande historier när hon genomgick en behandling för sin ätstörning på ett behandlingshem. Det var en jättebra behandling för själva ätstörningen men hon tycker att de bara tog hand om ätstörningen och inte gick till botten med de underliggande orsakerna som triggat igång ätstörningen från första början. Anna tycker att behandling för psykisk ohälsa och missbruksbehandling ska gå parallellt och att du bör få en nedtrappningstid för drogerna eller alkoholen, istället för att först ta hand om missbruket och behöva vänta på en psykolog. Hon menar att under väntetiden för att få komma i kontakt med psykolog så fortsätter man att ta droger och sälja sig och behöver börja om från ruta ett igen.

Emma tycker också att om en person lever i samsjuklighet bör den få behandling för båda diagnoserna parallellt. Hon tycker att det är viktigt att man får hjälp med alla diagnoserna samtidigt, eftersom de hänger ihop. Hon berättar att många av de kvinnor hon möter behöver hon skicka vidare till andra instanser för att få rätt hjälp. Det är här de professionella instanserna kan samordnas på ett bättre sätt eller att de som varit utsatta för sexuellt våld kan få mer patientcentrerad vård, vilket också går i linje med SOU (2023:97) som jag presenterat i min tidigare forskning. För de kvinnor som lever i en samsjuklighet ska få den bästa behandlingen som möjligt så är det viktigt att alla instanser aktivt samarbetar med varandra, vilket var något som alla mina respondenter lyfte och tycker är viktigt.

I detta avsnitt har jag visat hur djup påverkan sexuellt trauma har samt att på grund av detta, hur svårt det är att komma underfund med vem man verkligen är som person. Jag har också visat att behandlingen för samsjuklighet är oerhört komplex. Både att få rätt hjälp men också komplexiteterna med att få en förståelse för vem man är, utanför sina sjukdomar. Insikten jag har kommit fram till, efter att ha pratat med Mathilda och Anna, är att de under tiden de levde i prostitution egentligen inte hade någon stark självbild. De har berättat för mig hur svårt det är att komma underfund med vem man är, när allt deras fokus ligger på torskarna. De var så vana vid att stänga av eller dämpa sina känslor, antingen med bristen på mat eller med droger och alkohol. Bilden jag har fått är att de inte reflekterade över hur de kände kring sin livssituation. Om de faktiskt kände efter eller reflekterade så blev de äcklade av sig själva och för att dämpa dessa ångestkänslor så träffade de en våldsam torsk eller använde sin ätstörning/missbruk. Den starkaste självbilden de hade var att de var en äcklig hora och eftersom det var allt de visste om sig själva, så behövde detta förstärkas, om och om igen, och de blev därför fast i en viktimeringscykel. Det fanns aldrig plats för varken Mathilda eller Anna att bara få vara vem de var. Det fanns alltid någon som kontrollerade dem, antingen en torsk eller deras samsjuklighet. Under tiden de levde i prostitution var det som att leva i ett vakuum och både Mathilda och Anna tycker att de har förlorat flera år av sina liv, som de kunde ha fått tillbaka om de fått rätt stöd eller om någon hade fångat upp deras beteende i tidig ålder och faktiskt vågat fråga om de fått ersättning för sex. Oavsett alla de jobbiga situationer som Mathilda och Anna, och alla andra kvinnor som har gått igenom en uppbrotsprocess ur prostitution, har gått igenom så tycker Alexander att dessa kvinnor är oerhört starka. Han säger *“Alla dom här tjejerna är extremt starka individer de klarar så jävla mycket mer än gemeneman, som vi aldrig skulle klara av, men de kämpar på.”* Jag frågar honom varför han tror att det är så och han säger att han tror att det beror på deras överlevnadsinstinkt.

5.2 Stödinsatsernas hjälp i olika stadier

För att få kontext till stödinsatserna som jag presenterar nedan så vill jag börja med att kort berätta vad det finns för olika stödinsatser tillgängligt för kvinnor som lever i prostitution samt de stödinsatser som finns tillgängligt för de kvinnor som vill lämna prostitution.

För kvinnor som lever i prostitution samt de som har valt att lämna prostitution finns det flertalet organisationer som erbjuder samtalsstöd med kuratorer eller psykologer. De kan

också hjälpa till med rådgivning kring juridiska frågor eller hjälpa till att komma i kontakt med socialtjänsten, polis eller sjukvård, samt följa med som stöd på möten med andra organisationer eller myndigheter. Exempel på organisationer och myndigheter är Mikamottagningen, Ellencentret och Evonhuset. Det finns också kvinnokliniker runt om i Sverige där man kan få hjälp med gynekologiska frågor. Organisationer som Talita och Noomi erbjuder skyddat boende samt psykosocialt stöd och rehabilitering. Organisationen Brottsofferjouren finns tillgängligt för de som vill ha mer medmänskligt stöd men de erbjuder också praktiskt stöd, i form av samtal eller rådgivning vidare till mer specialiserade verksamheter.

Under utgångsprocess ur prostitution behöver kvinnor olika typer av stöd beroende på vilket stadie hon befinner sig i. Jag tänkte att jag skulle koppla de fyra stadierna, första tvivel, sedan sökandet efter andra alternativ, därefter vändpunkter och sist skapandet av "the ex-role" som jag tar upp i min teori och hur dessa stadier ser ut för kvinnor som levt ett liv i prostitution samt vilka stöd de är i behov av i de olika stadierna. För att utveckla mina egna intervjuer, men också för att koppla samman ett liv i prostitution med Fuchs Ebaugh teori har jag tagit information från Hedin och Månsson (1998) och deras sammanställning av intervjuer med prostituerade och ex-prostituerade kvinnor.

5.2.1 Första tvivel och sökandet efter andra alternativ

Under tiden man lever i prostitution och upplever sina första tvivel så är det vanligt att kvinnor upplever mycket skam över sin roll och att de därför drar sig undan från myndighetspersoner och socialarbetare då de anar misstro gentemot dem. Andra kvinnor upplever att det har varit en trygghet då man vet att hjälp kan fås, även om man inte är redo för det än. Oftast söker man hjälp bara om man hamnat i en krissituation. Samspelet mellan kvinna och socialarbetare bygger på kvinnornas passiva undvikande och socialarbetarens aktiva agerande (Hedin & Månsson:1998:279).

I mina intervjuer med Emma och Alexander så pratar vi om det uppsökande arbete de utför, via de största eskort-hemsidorna på nätet där de skickat ut meddelanden till prostituerade kvinnor och informerar om vilka de är och stödet som finns tillgängligt för dem. Emma berättar att de på Evonhuset har en väldigt låg svarsfrekvens, 10%. De som svarar blir antingen arga eller irriterade då de känner sig utpekade och ifrågasatta varför de tror att hon behöver hjälp eller så tackar de för arbetet som de gör men att hon inte behöver hjälp just nu.

Den låga svarsfrekvensen visar att kvinnor drar sig undan från socialarbetare under tiden de lever i prostitution och upplever sina första tvivel och börjar därför söka efter andra alternativ.

För både Mathilda och Anna har jag kunnat identifiera en krissituation, där deras inställning gentemot deras roll började bli ifrågasatt. För Mathilda var hennes krissituation en extra våldsam gruppvåldtäkt, varefter hon inte vågade lämna sin lägenhet på flera veckor eftersom hon var helt blåslagen. För Anna var det när hon blev grovt misshandlad av sin pojkvän och en annan torsk och blev lämnad sönderslagen och blodig i källaren helt ensam. Efter dessa händelser insåg de att deras livssituation inte var acceptabel eller hållbar längre och började så sakteliga med signalbeteenden. Till exempel tog de bort torskarnas nummer ur sina mobiler och slutade svara när de ringde, vilket förstärkte deras första tvivel gentemot deras roll som prostituerad samt deras motivation till att söka efter andra alternativ. I dessa förstadier är det A och O att få ett positivt och rätt bemötande, eftersom det hjälper kvinnor vidare i deras uppbrottsprocess, till vändpunkten.

Emma berättar att under ett första möte med en kvinna är det viktigt att skapa en allians där kvinnan vågar öppna upp sig. Hon menar att detta är utmanande då kvinnorna hon möter bär på otroligt mycket skam. Skammen var också något som gjorde det svårt för Mathilda att berätta. När hon till slut vågade berätta för sin psykolog, som hon hade gått till ett tag, säger hon; *“Första steget var hemskt, det var som att falla rakt ner på golvet och jag visste inte hur hon skulle ta det här, kommer hon be mig gå härifrån eller kommer jag få vara kvar. Men hon var så lugn och bara lyssnade och tog bort den här skammen och skulden som jag bar på direkt.”* För Anna var det också svårt att berätta på grund av den skam hon bar på. *“Jag var inte redo, jag bar fortfarande på väldigt mycket skam. Men sen kom jag i kontakt med föreningen och blev medlem och den sista skammen bara försvann.”* Anna tycker det är viktigt att betona att skammen inte ska ligga på kvinnorna, utan på männen som har köpt dem. Claudia berättar att de kvinnor hon möter också bär på mycket skam och oro för vad som ska hända om de berättar. Av hennes erfarenhet så bär kvinnor på ännu mer skam och oro när de lever i prostitution och att de är mer ambivalenta för om de ska berätta eller inte. Hon menar att det i detta stadie behövs mer praktiskt och ekonomiskt stöd.

Hedin och Månsson (1998:279) utförde enbart intervjuer med svenska prostituerade eller före detta prostituerade kvinnor, och de menar att det är skammen som gör att kvinnor drar sig undan från socialarbetare och myndighetspersoner. Även Claudia och Emma rapporterar att

de möter kvinnor med mycket skam, vilket inte är så konstigt då majoriteten av de kvinnor som de samtalar med är svenska. Under min intervju med Karin så pratade vi inte om skam över huvud taget, vilket är en intressant reflektion att ha med då majoriteten av kvinnorna Karin samtalar med är utländska. Att svenska kvinnor upplever mer skam på grund av sitt liv i prostitution kan bero på det faktum att de har blivit utsatta för sexuella trauman, vilket jag har visat på är den största drivfaktorn in i prostitution bland svenska kvinnor. Att utländska kvinnor inte upplever lika mycket skam kan bero på att de har ett "större syfte" i och med att deras liv i prostitution är kortvarigt då de behöver tjäna ihop pengar till sin familj, vilket Alexander påstår är anledningen till varför utländska kvinnor inte upplever lika mycket skam som svenska kvinnor. Alexander menar, enligt hans erfarenheter, att det är vanligare bland de svenska kvinnorna han möter att de upplever skam, jämfört med de utländska kvinnorna han möter. Han upplever, via sina interaktioner, att utländska kvinnor har en tendens att se prostitution som ett kortvarigt yrke för att tjäna ihop pengar till sin familj och han upplever att de inte har jättemycket skam. Han menar att den svenska kvinnan upplever mer skam på grund av det sexuella trauma man genomgått, eller att det är mer vanligt att använda sex som ett självskadebeteende. Det är intressant att reflektera över varför han upplever det på detta sätt. Han berättar att det är lättare att skapa relationer med svenska kvinnor då de pratar samma språk och öppet kan kommunicera. De svenska kvinnorna har inte i samma utsträckning som utländska kvinnor, bristande tillit gentemot polisen samt att de befinner sig i Sverige lagligt, vilket också bidrar till att lättare kunna skapa en relation. Å andra sidan så berättar han om de svårigheter de har att skapa relationer med utländska kvinnor på grund av språkförbistringar, både på svenska och engelska. Alla kan nog relatera till svårigheterna eller frustrationen man känner när man inte kan uttrycka sig på ett språk eller hitta rätt ord för att beskriva sina känslor. Därför finns det nog många lingvistiska barriärer där mycket information och kontext försvinner. Utöver det är de utländska kvinnorna inte heller lika bekväma som de svenska i att uttrycka sina känslor inför polisen och att de utländska kvinnorna håller polisen på avstånd gör att det inte finns plats för dem att öppet prata om eventuell skam. Att skapa en relation när man inte heller talar samma språk är mycket komplicerat och långdraget. Eftersom de utländska kvinnorna ofta bara befinner sig i Sverige under en kortare period visar det sig därför att det är mycket svårt med detta relationsskapande.

5.2.2 Vändpunkten

Hedin och Månsson (1998:280-4) menar att i och med vändpunkten när kvinnan börjar fundera på att göra ett uppbrott så blir kvinnans inställning mot socialarbetare mer positiv. Kvinnan kan fortfarande ana misstro mot socialarbetare och därför testas man deras tillit. Under detta stadiet är stöden de är ute efter mer praktiska, till exempel att få komma i kontakt med läkare, advokat, bostadsförmedling. Men det viktigaste är att hitta ett alternativt försörjningsmedel via ett arbete eller utbildning. Det är också viktigt med emotionellt stöd och bekräftelse på att hon har tagit rätt beslut med att lämna sin roll som prostituerad och är på väg i rätt riktning. Under detta stadiet är det från socialarbetarens sida viktigt att vara flexibel, förstående och ha tålamod då det kan vara en tidskrävande process. Kvinnorna Hedin och Månsson har intervjuat har rapporterat att det är den praktiska hjälpen som varit särskilt värdefull eftersom det är den som faktiskt har gjort det möjligt att lämna livet i prostitution.

Mathilda berättade; *“Det tog ju över ett år innan jag vågade säga något om det, så jag testade henne lite, vad hon klarade av att höra”* när det kom till hennes psykolog, och att det tog lång tid för henne att ta modet till sig för att berätta. Även Claudia pratade om hur viktigt det är att ha en relation som är byggd på förtroende för att en kvinna ska våga berätta om sin livssituation, hon menar att det sällan kommer fram vid ett första samtal, utan att det kan ta några samtal innan hon vågar berätta. På Brottsofferjouren är tanken att man ska vara en medmänniska där det är viktigt att vara förstående och ha tålamod för att personer ska känna sig trygga. I detta stadiet behövs alltså lättare samtal och emotionellt stöd, vilket Brottsofferjouren erbjuder med sina medmänskliga samtal. Hon menar också att det är viktigt med praktiskt stöd som ekonomiskt stöd eller skyddat boende. Karin berättar också att när kvinnor är i detta stadiet så är det praktiska stödet oerhört viktigt och att en nyckelfaktor för att ta sig ur prostitution är att hitta en alternativ sysselsättning eller studier. I dessa samtal är det därför viktigt att kunna erbjuda alternativa vägar ut ur prostitution samt stötta och hjälpa kvinnor att hitta deras väg genom att utveckla deras färdigheter.

I och med Mathildas vändpunkt, efter hennes krissituation, så var det en serie av förändringar som hjälpte henne att våga lämna prostitutionen bakom sig. *“Jag hade försökt så många gånger tidigare att lämna fast jag hade inte tagit det här steget, men jag hade försökt och jag kände att jag var tvungen att lämna, jag skulle inte ha överlevt det. Jag hade inte orkat vara i det så mycket längre, det var mycket av allting, det var en kombination av saker. Att jag fick*

min praktikplats, jag hade fått lägenhet, jag fick körkort.” Anna vågade lämna livet i prostitution bakom sig när hon kom in på en skrivarkurs, eftersom hon då fick bekräftelse på att hon var bra på något annat än sex. Hon fick också stöd från en ny pojkvän, som nu är hennes man och pappa till deras två barn, som hjälpte henne att inse att hon är värd så mycket mer. Varken Anna eller Mathilda fick egentlig praktiskt stöd, från socialarbetare, för att finna deras alternativa sysselsättning, men de fann båda en alternativ sysselsättning samt fick positivt stöd från medmänniskor runt dem som gjorde att de vågade lämna. Det visar tydligt på vikten att hitta en alternativ sysselsättning i kombination med positivt stöd är nyckelfaktorer för att kunna lämna ett liv i prostitution bakom sig.

5.2.3 Sökandet efter en ny roll och plats i samhället

Efter uppbrottet går kvinnor genom en krisperiod, och det är nu som det tunga känslomässiga arbetet med traumabehandling eller annan terapi tar vid. Detta har kvinnor rapporterat om att vara det tyngsta arbetet då de plågas av otäcka undantryckta minnen som de måste bearbeta och därmed uppleva ytterligare en gång. Det är också efter uppbrottet som det tunga arbetet med att skapa en ny identitet och roll startar. I detta stadie kan de därför behöva stöd för att kunna utveckla nya förmågor och färdigheter för att kunna skapa sig ett nytt liv och en ny roll i det “normala” samhället (Hedin & Månsson:1998:286-7).

Emma berättar; *“Ja men i början är det ofta väldigt dystopiskt att man kommer hit när det känns som en kris eller när det har gått så långt att man mår väldigt dåligt och man ser ingen väg ut.”* Emma förklarar att de på Evonhuset arbetar med samtalsstöd av behandlande karaktär, men att de inte erbjuder terapi eller traumabehandling. Det som de jobbar mest med under själva uppbrottet är känsloreglering och beteendeaktivering. Känsloreglering handlar om att öva på att känna efter var ens gränser går, samt ge redskap för att hantera ångest, depression eller ensamhetskänslor. Beteendeaktivering handlar mer om att komma igång med att lösa det praktiska, alltså hitta alternativ försörjning, boende, göra en polisanmälan eller arbeta med det sociala livet och hur man skaffar nya gemenskaper. Även Claudia trycker på att de personer som har lämnat prostitution behöver känslomässigt stöd för att kunna bearbeta sina upplevelser. Karin menar också att det är jätteviktigt att få hjälp med rätt behandling, för sin PTSD eller andra former av terapi för att bearbeta sina upplevelser, oavsett hur jobbigt det är.

I sin bok *Blunda och tänk på något annat* (2024) berättar Anna om svårigheterna och de önskade minnesbilderna som uppdagades i samband med hennes trauma- och borderline terapi. Under vår intervju så berättar hon att hon trodde att hon hade bearbetat all sin trauma, men i och med att hon började skriva sin bok så uppdagades gamla minnen, både hemska och roliga, men att de gjorde att hon behövde gå i terapi igen.

Mathilda berättade att hon både under tiden, innan hon berättade, men också efter att hon berättat och gick hos sin psykolog så gick hennes känslor upp och ned. *“Då kom det ikapp, det började smyga sig på mycket och då kände jag att det här klarar jag inte av, då blev det svart igen. Och sen så kom ju dagen då jag var tvungen att berätta och sen efter det har det varit många år som har varit väldigt tunga med tankar på att jag aldrig kommer kunna göra det här och det har varit väldigt mycket negativt.”*

Den praktiska hjälpen man har fått med att starta ett nytt liv med ny bostad, nytt jobb, studier eller att man har funnit nya gemenskaper är alla viktiga faktorer för att skapa en ny roll och identitet. Alla personer som har börjat ett nytt jobb eller nya studier, som blir en del av ens identitet, vill bli bemötta och bekräftade på ett sätt så de vet att de anpassar sig till den nya rollen på rätt sätt. De nya förväntningarna i och med deras nya rollföreskrifter kan göra det svårt för kvinnan att anpassa sig till sin nya roll, eftersom de nya förväntningarna kan skapa stress och oro vilket leder till spänningar mellan dåtid, nutid och framtid. I detta stadiet är det viktigt med socialt stöd som bekräftar kvinnans nya roll, hennes beslut att lämna och att hon är på rätt väg. För alla människor är det en läroprocess att komma underfund med vem man är som person. I och med stora eller små livshändelser får man nya förståelser för vem man är och hur ens roll och identitet förändras. Men att leva i en svår samsjuklighet som i flera år tagit över ens hela identitet, gör att man måste börja om på ruta ett. Mathilda och Anna behövde jobba sig igenom en lång uppförsbacke för att återuppbygga sina självförtroenden och självkänslor. Det är väldigt fint att båda två hade kvar sina respektive intressen från ungdomen, att skriva respektive att fotografera, under tiden de levde i prostitution, men att det också hjälpte dem att fly deras verklighet. Det är också fint att cirkeln sluts då det är dessa intressen som sedan hjälpte dem ut ut prostitution. Processen av att skapa sig en ny roll blir också svår då det präglas av bristande kontroll, osäkerhet och snabba förändringar. Att lära sig leva i en ny roll, med sin gamla roll släpandes efter sig, är mycket svårt eftersom som kvinnor i prostitution gått miste om många sociala kontakter och färdigheter, som andra tar för givet. Man måste lära sig själv och det är svårt om man inte får tillgång till rätt socialt

stöd eller bekräftelse på att man gör rätt. Jag vill också lyfta problematiken med Fuchs Ebaugh teori, då den är väldigt rättfram med en tydlig händelseutveckling med tydliga och avgränsade faser. Faserna är mycket användbara men jag vill förtydliga att processen att lämna ett liv i prostitution, för både Anna och Mathilda, inte har varit så rak utan processen har varit ryckig där de har hoppat mellan olika faser. Samtidigt som de ska bearbeta sina upplevelser från prostitution så ska de också jobba med sin samsjuklighet, och om man inte får adekvat stöd så avstannas också den andra processen, eftersom de samspelar så mycket med varandra.

5.3 Det svenska samhällets påverkan

När det kommer till samhällets och sexköpslagens påverkan på kvinnor i prostitution så har mina respondenter mestadels liknande åsikter och tankar om detta, vilket är intressant då det skiljer sig från det jag presenterat i tidigare forskning. Claudia tror att lagen mestadels har haft en positiv påverkan för de utsatta sexsäljarna. Hon tycker att det pratas mer öppet om prostitution i det svenska samhället och att det har haft en positiv bidragande effekt då det har stärkt kvinnor till att våga berätta, eftersom man själv inte begår ett brott. Karin är tydlig med att hon tycker att det är positivt att vi i Sverige ser på prostitution som mäns våld mot kvinnor. Hon anser att lagen har lett till positiva normförändringar kring prostitution i det svenska samhället då lagen markerar att det inte är okej att handla och köpa en annan människas kropp. Hon menar också att man nu i större grad förstår att en person som befinner sig i prostitution befinner sig i en utsatthet och om sexköp skulle legaliseras skulle det leda till att man inte problematiserar sexköp längre och att det skulle bli mer accepterat.

Emma är tydlig med att de på Evonhuset jobbar på uppdrag av kommunen och förhåller sig till hur lagen ser ut, men att de egentligen inte har en officiell åsikt i frågan. Hon berättar att de inte tror att det är straffen kring sexköpet som har betydelse utan det som gör den stora skillnaden är att arbeta förebyggande kring jämställdhetsfrågor i det svenska patriarkala samhället. Emma säger "*Vi lever i ett samhälle som fostrar män att bli sexköpare*", hon tycker hon överdriver lite då bara 10% av svenska män har köpt sex, men att det ändå ligger en sanning i det hon säger. Emma anser att om vi verkligen ska kunna få en förändring kring prostitution måste vi skapa ett samhälle där de 10% av männen som redan köpt sex inte är villiga att fortsätta köpa sex. Hon menar att vi i tid måste börja arbeta med normer och värderingar kring hur en man stereotypiskt ska vara och hur kvinnor ska behandlas. Det här är

också något Anna pratar om. Hon tycker det är viktigt att vi arbetar förebyggande för att pojkar inte ska uppfostras till att vilja exploatera och skada en kvinna och om man börjar i tidig ålder så kanske sexköp kan minska inom några generationer. När jag och Emma rundar av vårt samtal kring lagen så berättar hon att hon ändå tycker att den svenska sexköpslagstiftningen är rimlig då man vill skydda personer som säljer sex och det är något positivt. Men att vi i Sverige behöver vara ödmjuka mot tanken att det inte finns ett enkelt svar på frågan om hur en sexköpslagstiftning bör se ut då det har varit svårt att mäta den faktiska effekten som lagen har haft.

Anna säger att hon förespråkar den svenska modellen till 100% då den i grunden är fantastisk eftersom man känner en trygghet, då man vet att stöd finns att få om man behöver. Däremot så tycker hon att rätt stöd inte har kommit på plats för de som säljer sex, utan hon tycker fokuset är på förövarna och att det svenska samhället lägger mycket skam på prostituerade kvinnor och att det måste ske en normförändring i denna fråga. Mathilda verkar vara mer likgiltig gentemot lagen då lagen inte var något hon reflekterade över under tiden hon var prostituerad. Hon säger att hon knappt visste att lagen fanns när hon var prostituerad. Sådär i efterhand tror hon ändå att lagen hjälper till att få gemeneman att inse att det faktiskt är ett brott att köpa en annans kropp, men att den inte är tillräcklig, men hon utvecklar sig inte mer än så.

Det är intressant att reflektera över varför mina respondenters svar skiljer sig från de svar som finns i tidigare forskning. I den forskning jag har presenterat var forskarnas respondenter generellt mer negativt inställda gentemot lagen, vilket kan bero på att de enbart hade intervjuat kvinnor med egna erfarenheter av prostitution och de kan därför ge en mer sanningsenlig bild över hur lagen *faktiskt* har påverkat kvinnornas dagliga liv i prostitution. Jag måste därför vara transparent med att majoriteten av mina respondenter faktiskt är statligt anställda, och som Emma säger så måste de därför förhålla sig till hur lagen ser ut. De har därför antagligen inte möjlighet att kritisera lagen och dess negativa konsekvenser. Sen de ju inte heller egna erfarenheter av prostitution och kan därför inte ge nyanserade svar på hur lagen *faktiskt* har påverkat prostituerades dagliga liv. De hör bara återberättelser från kvinnor som mår dåligt av att sälja sex.

Jag tycker däremot att det är viktigt och intressant att betona att alla mina respondenter benämnde prostituerade kvinnor som utsatta. Enligt tidigare forskning är det vanligt, i en

svensk kontext, att se prostituerade kvinnor som svaga exploaterade offer som är utsatta för våld och är i behov av hjälp. Jag har också presenterat att den största drivfaktorn in i prostitution, bland svenska kvinnor, är sexuella trauman. Om sexuella trauman är den största drivfaktorn in i prostitution blir det därför naturligt att man ser prostituerade kvinnor som offer, eftersom man ser att de har blivit utsatta för övergrepp. Både Emma och Claudia berättade att de som söker hjälp är ofta de som mår dåligt av att vara prostituerade eller att de har börjat uppleva de negativa konsekvenserna, såsom våld eller övergrepp. Tidigare forskning visar att kvinnor som inte mår dåligt av att vara prostituerade inte söker formellt stöd. Om det både är bevisat att sexuella trauman är en drivkraft in i prostitution samt att det blir rapporterat och pratas om kvinnor som blir utsatta för våld i prostitution i media blir det därför en självklarhet att prostitution faktiskt ses som mäns våld mot kvinnor. Under tiden jag och Emma pratar om sexköpslagen så berättar hon för mig; *“Jag är inte för en legalisering. Jag är emot att kvinnor, barn och HBTQI personer utnyttjas i prostitution och människohandel. Att det finns några som ägnar sig åt sex mot ersättning och inte mår dåligt av det tänker jag aldrig kan väga över alla de som i Sverige och i världen mår dåligt och råkar illa ut.”* Hon tycker det är viktigare att betona och lyfta fram alla de historier från personer som har råkat illa ut i livet som prostituerade, eftersom det hjälper att sprida kunskap och förebygga att fler unga personer blir sexuellt utnyttjade. Men man måste samtidigt ta i beaktande att alla personer som befinner sig i prostitution inte mår dåligt av det.

5.4 Att leva i ett ingenmansland

Claudia berättar för mig att, enligt henne, anser hon att de kvinnor som är mest troliga att få stöd är de som faller inom ramen för att vara ett perfekt offer. Hon beskriver det såhär *“Jag tänker kvinna, hyfsat ung, lagom traumatiserad, så att personen ändå kan uttrycka sig på sätt som myndigheter förstår, använda rätt ord, men inte heller för rätt ord för då ses personen som för kunnig och påläst och då ifrågasätts dom personerna om de verkligen behöver hjälp. Vara maktlös, hjälplös, jag tänker att myndigheter har ofta svårt att få ihop bilden av en person som är kunnig och kompetent och kanske till och med utbildad som samtidigt blir utsatt och det blir som att den bilden inte går ihop. Och då tror jag att många inte vet vad de ska erbjuda för stöd och kanske till och med börjar ifrågasätta om det verkligen är lönt”*. Det Claudia insinuerar är att de som faller utanför denna ram blir hjälplösa. Deras utsatthet eller roll som prostituerad blir inte bekräftad och eftersom de blir bortprioriterade innebär det

att dessa kvinnor existerar som en anomali. De avviker från det som anses vara det perfekta eller “normala” offret.

Mathilda berättade för mig om det dubbelliv hon levde under många år och hur hon hade två identiteter. Hon berättar *“Det var verkligen som att jag spelade två roller. För att hemma kunde jag slappna av på mitt rum där jag kunde få släppa allt, men med mamma och pappa fick jag ändå hålla en fasad, men jag kunde ändå vara Mathilda. Sen när jag träffade männen, då fick jag gå in i en helt annan roll, då fick jag stänga av och dissociera.”* Det var som två världar och hon fick dela upp livet i två, där hon kände sig som en bluff i båda världarna. Hon var både *“den här äckliga horan”* samtidigt som hon var Mathilda vid sidan av och att konstant behöva byta mellan dessa roller gjorde det svårt att komma underfund och förstå vem Mathilda faktiskt är. När hon väl hade tagit modet till sig att lämna *“den äckliga horan”* bakom sig så blev det väldigt svårt, för då fick hon vara Mathilda hela tiden, men utan att riktigt veta vem Mathilda var. För att hantera ovissheten så började hon springa ifrån problemen för att göra andra saker, till exempel att jobba, så att det konstant skulle ta upp hennes tid, så att hon kunde försvinna från allt.

I Mathildas fall levde hon i en liminalitet med sin självbild på väg in samt ur prostitution. Hon berättar att hon, efter hon hade lämnat prostitution, inte kunde identifiera sig med denna bild, samtidigt som hon inte kunde identifiera sig med den “riktiga” Mathilda heller. Hon befann sig och bytte konstant mellan dessa roller, utan att själv vara riktigt medveten om vem hon var eller hur hon skulle bete sig i vardera roll. Hon kände sig som en bluff i båda rollerna och världarna, då hon konstant ljög för människorna omkring henne om vem hon egentligen var. Men det är svårt att ta sig an rollföreskrifter om man inte ens själv vet vad man identifierar sig med. Hon befann sig varken helt inne i prostitutionsvärlden, då hon agerade helt själv, och fortsatte ha kontakt med personer utanför denna värld, genom hennes skolgång, vänner och familj. Men hon befann sig inte heller helt inne i den “normala” världen eftersom hon inte kunde identifiera sig själv med de klassificeringar och rollföreskrifter som förväntades av henne där. Mathildas integreringsprocess, tillbaka till det “normala” samhället, var ändå rätt så enkel, då hon alltid hade en fot in i det samt sociala kontakter utanför prostitutionsvärlden. Hon fick snabbt ett jobb som fotograf och hon hade redan egen lägenhet, men hon levde däremot i en konstant liminalitet med sig själv och sin självbild då det var svårt att bryta denna eftersom hon bar på denna hemlighet under en lång tid. Som jag har visat så var Mathilda väldigt bra på att dämpa och mentalt springa ifrån sina känslor. Men

när allt väl kom ikapp henne, i och med att hon berättade för sin psykolog, sin partner och sin familj började hon känna mycket ilska. Denna ilska hjälpte henne att komma underfund med allt det hon gått igenom då det hjälpte henne att släppa trycket, då alla känslor hon tryckt undan visade sig i hennes ilska.

För Anna var det desto svårare att integreras tillbaka till det "normala" samhället, då hon var mer insnärjd i prostitutionsvärlden, det var där som hela hennes sociala umgänge var samt att hon knappt hade någon kontakt med sin familj eller gamla vänner i den "normala" världen. Som tur var hade hon hjälp av sin nya pojkvän, som hjälpte henne att bryta med prostitutionsvärlden och hon fick både trauma och borderline behandling, men hon kunde inte bryta med sitt missbruk, vilket stod i vägen för hennes möjlighet till att integreras och hade svårt att behålla något av de ströjobb som hon fick. Under en lång tid befann hos sig varken i prostitutionsvärlden eller i det "normala" samhället. Enligt det "normala" samhället så tillhörde hon en avvikande grupp då hon både var missbrukare och ex-prostituerad och utan starkt socialt stöd och gemenskap i denna värld blir det svårt att integreras, då hon också saknade de sociala förmågorna och de normer i hur man ska bete sig i denna värld, eftersom hon hade varit så insnärjd i prostitutionsvärlden under lång tid. Anna berättade *"Jag har ju hela tiden burit med mig andra Annor, i mig själv, inte som en personlighetsstörning utan de har funnits i mig, alltså lilla Anna, 13-åriga Anna, 17-åriga Anna osv. De identiteterna har funnits i mig. Även efter jag blev nykter. Men sen när jag hade skrivit klart var de borta. Och först så sörjde jag att det var som att förlora en del av sig själv. Men efteråt var det som fan vad skönt nu är det bara jag."* Som jag tolkar det så är det också som att hon befann sig i en konstant liminalitet mellan alla de identiteter som hon bar med sig. Även om de kunde likna varandra så identifierades varje ålder med nya föreskrifter och att var och en av hennes gamla restidentiteter hade blivit bekräftade, på olika vis, men när hon väl lämnade alla så blev hon ensam och ifrågasatte därför vem hon faktiskt var utan alla dessa restidentiteter. Hon hamnade också i en liminalitet med sin självbild.

5.5 Förbättringar

Ett genomgående tema som jag pratade med alla mina respondenter om var hur Sveriges stödinsatser för denna målgrupp kan förbättras drastiskt. Det handlade både om hur målgruppen ska bemötas, behandlas och hur man kan fylla kunskapsluckor. Jag vill inte lägga för mycket fokus på detta, men jag tycker ändå att det är viktigt att lyfta så därför presenterar

jag lite kort vad alla mina respondenter tycker bör förbättras. Claudia, Karin, Emma, Mathilda och Anna pratar alla om hur de tycker att kompetensen om hur man ska bemöta denna målgrupp måste förbättras. Claudia tycker att utbildningar som ges till myndigheter och organisationer inom detta ämne ska byggas av personer som har egna erfarenheter av sexuell exploatering. Anna tycker det är viktigt att socialarbetare och myndighetspersoner vågar ställa jobbiga och känsliga frågor.

Claudia tycker att behandlingen för denna målgrupp måste bli mer individanpassad. Hon tycker också att det borde skapas en organisation eller myndighet som är specialiserad att bemöta den här målgruppen och som har flera olika verktyg som de kan erbjuda, alltså både boende, ekonomiskt stöd, psykisk eller fysisk behandling eller olika former av terapi. Detta ligger också Mathilda nära hjärtat då hon tycker det är viktigt att man ska kunna få patientcentrerad vård där man kan få behandla sin samsjuklighet och annan problematik tillsammans. Hon tycker också att det ska öppnas mottagningar i alla regioner för både barn och vuxna som kan ta emot all den komplexitet som det innebär. Karin anser att stödet till personer som befinner sig i prostitution inte är likvärdig över hela landet, då Mikamottagningar bara finns i ett fåtal städer och både hon och Emma tycker att fler specialiserade mottagningar bör öppnas på flera orter i Sverige. Emma betonar att det är viktigt att vi arbetar mot ett mer jämställt samhälle. Vidare så tycker Karin att yrkesverksamma som arbetar med barn måste bli bättre på att uppmärksamma problematiken i tidig ålder. Hon tycker också att socialtjänsten borde kunna erbjuda jobb och få göra arbetsmarknadsinsatser. Både Karin och Anna tycker att psykiatrin behöver utvecklas avsevärt. Karin tycker att skyddade boenden för både män och kvinnor som är utsatta för prostitution bör förbättras.

Alexander uttrycker en önskan om att deras region ska få en fullbordad prostitutionsgrupp. Han vill också att socialtjänsten ska få mer pengar, så att de kan ta emot fler kvinnor. Han tycker även att prostitutionsfrågan borde bli en gemensam EU-insats så att man gemensamt kan arbeta mot problematiken och ha ett bättre samarbete med kvinnornas hemländer.

6. Sammanfattning och slutsatser

Jag har presenterat att sexuella trauman är en stor drivfaktor in i prostitution bland svenska kvinnor och att sexuella trauman kan leda en kvinna till att hamna i en viktimeringscykel där

de använder sex som ett självskadebeteende. Det sexuella trauma man har upplevt kan också ha en förstörande effekt på ens självbild då de enbart ser på sig själva som en äcklig hora. Det är också vanligt för kvinnor som har blivit utsatta för sexuella trauman att utveckla psykiska svårigheter senare i livet, såsom PTSD, borderline personlighetsstörning, ätstörning eller missbruk. Jag har också funnit att på grund av tidig sexuell traumatisering har dessa kvinnor svårt att dra gränser och svårt att känna efter vad som känns okej för dem själva, både i sexuella sammanhang men också i det vardagliga livet. Det visar sig också att många kvinnor står i samvetsskuld eller tacksamhetsskuld till torskarna, vilket gör det svårt för dessa kvinnor att sluta med prostitution. Mina respondenter har också presenterat att det är vanligare att svenska kvinnor upplever skam än de utländska kvinnorna. Det finns också de utländska kvinnor som befinner sig i Sverige på eget bevåg, utan tvång, under en kortare period för att tjäna ihop pengar till sin familj i sitt hemland.

Andra fynd jag har gjort är att polisen och socialarbetare arbetar mycket med uppsökande arbete, via eskorthemsidor där de skickar ut meddelanden för att komma i kontakt med prostituerade kvinnor. Polisen berättar att det är mycket svårt att hitta andragångsförbrytare och att lagen egentligen inte har haft så avskräckande effekt bland sexköpande män, då chansen att bli tagen av Polisen är minimal. Jag har dock visat att majoriteten av mina respondenter är positiva gentemot lagen och tycker att den har haft en positiv inverkan på det svenska samhället men också på prostituerade kvinnor. Jag har presenterat att detta kan bero på mina respondenters statliga anställning. Anledningen till varför mina respondenter tycker att lagen är positiv är att den markerar att det inte är okej att köpa en annan människas kropp och att vi ser prostituerade kvinnor som utsatta och att det är positivt att vi i Sverige ser prostitution som mäns våld mot kvinnor. Oavsett lagens positiva påverkan på samhället tycker mina respondenter att stödet för denna målgrupp kan förbättras på många sätt. Alla mina respondenter har berättat att det är svårt för prostituerade kvinnor att få rätt behandling och rätt bemötande, då det finns stora kunskapsluckor bland socialarbetare. De kvinnor som lever med en komplex samsjuklighet har svårt att hamna rätt, då det är vanligt att bli skickad runt mellan olika instanser samt att det är långa väntetider.

Med hjälp av Fuchs Ebaugh teori har jag visat på hur stödet under uppbrottsprocessen från prostitution ser olika ut. I förstadierna till ett uppbrott så är kvinnorna ofta skeptiska gentemot hjälpinstanser och det kan kräva mycket från socialarbetare att etablera kontakt och bygga förtroende för att en kvinna ska bli villig att ta emot hjälp. När man har tagit beslutet att

lämna så behövs lättare samtalsstöd men mestadels praktiskt stöd, vilket har visat sig vara det mest värdefulla stödet. Efter uppbrotsprocessen är då det stora arbetet med sig själv börjar med långa samtalskontakter i form av terapi eller annan behandling.

Min studie har fått mig att tänka på vad man skulle kunna forska vidare på. Då min studie bygger på begränsat empiriskt material skulle det vara intressant att se en studie som enbart fokuserar på sexköpslagen och det svenska samhällets attityder och om prostituerade själva upplever en negativ eller positiv påverkan. Samt om eller hur svenskars attityder har förändrats i och med lagstiftningen. Det skulle också vara relevant med forskning som fokuserar på kvinnors samsjuklighet eller psykiska ohälsa och hur man kan optimera samspelet mellan de olika behandlingarna som behövs, och hur kvinnorna skulle vilja att det ser ut i praktiken.

7. Referenslista

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan. Liber AB.

Borg, A., Elwien, F., Fruhling, M., Grönwall, L., Liljeström, R., Månsson, S. A., Nelin, A., Olsson, H., Sjöberg, T. (1981). *Prostitution. Beskrivning, Analys, Förslag till åtgärder*. Liber Förlag.

Cabo y Moreda, A., Holmström, C., Kuosmanen, J. (2021). *Sex mot ersättning: säljare, köpare makt och moral*. Lund. Studentlitteratur AB.

De Meis, C. (1999). *Subjectivity, Social Suffering, Liminality And Suicide Among Prostitutes In Brazil*. Urban Anthropology and Studies of Cultural Systems and World Economic Development, Vol. 28, No. 1, pp. 65-101, The Institute, Inc.
https://www-jstor-org.ludwig.lub.lu.se/stable/pdf/40553376.pdf?refreqid=fastly-default%3Aeb1d80a5c71e53bbdbc0443b4ba2f357&ab_segments=&origin=&initiator=&acceptTC=1

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund. Studentlitteratur AB.

Dodillet, S., Östergren, P. (2011). *The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects*. <http://www.petraostergren.com/upl/files/54259.pdf>

Donnan, H., Magowan, F. [2010] (2020). *The Anthropology of Sex*. New York. Routledge.

Farley, M., Barkan, H. (1998). "Prostitution, Violence, and Posttraumatic Stress Disorder". Pg 37-49 i *Women and Health*. https://doi.org/10.1300/J013v27n03_03

Farley, M., Cotton, A., Lynne, J., Zumbek, S., Spiwak, F., Reyes, E. M. (2003). *Prostitution and Trafficking in Nine Countries. An Update on Violence and Posttraumatic Stress Disorder*. https://doi.org/10.1300/J189v02n03_03

Ellencentret. (2023). "Tjejer utsatta för prostitution och annan sexuell exploatering. Om ungas erfarenheter, stöd och psykologisk behandling"

<https://static1.squarespace.com/static/5d43eb22d0b4700001db973a/t/645a39108a4f59659d43574d/1683634450223/Rapport+-+ett+a%CC%8Ar+med+Ellencentret.pdf>

Fuchs Ebaugh, H. R. (1988). *Becoming an ex. The process of role exit*. The University of Chicago Press.

Hedin, U.C., Månsson, S.A. (1998). *Vägen ut! Om kvinnors uppbrott ur prostitutionen*. Stockholm. Carlsson Bokförlag.

Hofling, M. (2022). *Berättar du så dödar jag dig. En sann historia*. Stockholm. Lind & Co AB.

Lidén, A. (2024). *Blunda och tänk på något annat*. Stockholm. Lind & Co AB.

Månsson, S.A. (2018). *Prostitution. Aktörerna, relationerna och omvärlden*. Lund. Studentlitteratur AB.

Sander, A., Appelqvist, J. (2024). *Sanna berättelser om vägen ut ur prostitution*. Stockholm. Harper Collins.

Statens Offentliga Utredningar. (2023). *Ut ur utsatthet. Betänkande av Utredningen om exitprogram för personer som är utsatta för prostitution*. SOU 2023:97
https://www.regeringen.se/contentassets/8522766ab6e94b65afdf48917a94d137/sou-2023_97_pdf-a_webb.pdf

Turner, V. (1969). *The Ritual Process. Structure and Ani-Structure*. Aldine Publishing Company.

Valera, J. R., Sawyer, G. R., Schiraldi, R. G. (2001). *Perceived Health Needs of Inner-City Street Prostitutes: A Preliminary Study*. American Journal of Health Behavior, Volume 25, Number 1, pp. 50-59. <https://doi.org/10.5993/AJHB.25.1.6>

Östergren, P. (2006). *Porr, horor och feminister*. Stockholm. Bokförlaget Natur och Kultur.